

6. 8. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Ústavní soud k ochraně práv novinářů

Tento článek se věnuje aktuálnímu nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 4037/18, v němž se soud zabýval zejména otázkou práva novinářů na ochranu zdrojů a obecně postavením novinářů a médií z pohledu ústavně zaručeného práva na informace.

Ústavní soud (dále také jen **ÚS**) vydal dne 21. 5. 2019 nálezn sp. zn. I. ÚS 4037/18 ve věci stěžovatele - investigativního novináře, proti rozhodnutím Úřadu pro zahraniční styky a informace (dále jen **Úřad**) a Vrchního soudu v Praze.

Napadeným rozhodnutím Úřadu byla stěžovateli uložena pořádková pokuta ve výši 20.000,- Kč, která byla následně rozhodnutím Vrchního soudu snížena na 3.000,- Kč. Důvodem pro uložení těchto pokut bylo dle Úřadu i Vrchního soudu to, že stěžovatel „opakovaně a bez dostatečné omluvy nevyhověl výzvě policejního orgánu, aby se dostavil k podání vysvětlení“, čímž měl dvakrát zmařit úkony trestního řízení. Vrchní soud přitom posoudil udělení pokuty obecně jako důvodné, nicméně její výši uloženou Úřadem považoval za nepřiměřenou, přistoupil tedy k její moderaci.



Pro účely tohoto článku nejsou zcela relevantní některé konkrétní skutkové otázky, jako např. skutečnost, že stěžovateli byla výzva k podání vysvětlení doručena pouhý den před tím, než se měl k Úřadu dostavit, to že s Úřadem aktivně komunikoval ve snaze nalézt vhodný termín apod.

Podstatnou okolností zde byla ta skutečnost, že stěžovatel byl k podání vysvětlení Úřadem vyzván z důvodu jeho činnosti, jakožto investigativního novináře, který se při přípravě a publikaci článku ohledně zneužívání politické moci[1] dotýkal právě i aktivit Úřadu. Tato okolnost se pro ÚS stala rozhodující do té míry, že přistoupil k meritornímu posouzení věci, ačkoliv z důvodu v zásadě bagatelního předmětu sporu (pokuta ve výši 3.000,- Kč) by tak v souladu s předchozí rozhodovací praxí obvykle neučinil. ÚS v této souvislosti doslova uvedl, že k meritornímu přezkumu přistoupil „s ohledem na specifika popsání věci, zejména s ohledem na ústavní principy ochrany novinářských zdrojů a svobody tisku.“

Tento postup ÚS považujeme za poměrně významný z pohledu případných budoucích sporů, resp. ústavních stížností. Jak je obecně známo, ÚS ve své rozhodovací praxi dodržuje poměrně důsledně princip zdrženlivosti, kdy mnohokrát zdůraznil, že není jen dalším „odvolacím článkem“ soustavy obecných soudů a do jejich činnosti tak zasahuje jen zcela výjimečně tam, kde je nutné chránit ústavně zaručená práva, zejména práva vyplývající z Listiny[2]. V případech bagatelních věcí pak soud tento princip zdrženlivosti dodržuje z důvodu toho, aby mohla být (jak je uvedeno v rozebíraném nálezu) efektivně chráněna práva v řízeních skutečně složitých a tam, kde hrozí větší újma na právech účastníků.

Je zřejmé, že udělení pokuty v bagatelní částce 3.000,- Kč žádnou větší újmu na právech obvykle

nezpůsobí. Nicméně postavení stěžovatele a pozadí uložení pokuty zde představovala pro ÚS natolik zásadní okolnost, že nemohl stížnost jen z tohoto důvodu považovat za neopodstatněnou. Soud dokonce uvedl, že se v této věci „vyskytlo dotčení zásad fundamentálních pro demokratický právní stát“ – těmito fundamentálními zásadami je přitom myšleno zejména právo novináře na ochranu zdroje.

V rámci meritorního přezkumu ÚS vytkl Úřadu a Vrchnímu soudu, že se při rozhodování o pokutě dostatečně nezabývaly postavením stěžovatele a tím, z jakého důvodu byl k podání vysvětlení vyzván.

ÚS v této souvislosti odkázal na dlouhodobě ustálenou rozhodovací praxi vrcholných mezinárodních soudních orgánů, dle níž tisková svoboda patří mezi „preferované svobody“, kdy debata o veřejných záležitostech musí být nerušená a široce otevřená. Zejména s odkazem na rozhodnutí ESLP ve věci Goodwin proti Spojenému království (č. 17488/90) pak ÚS uvedl, že bez ochrany novinářských zdrojů „by mohla být ohrožena role tisku jako veřejného strážce, jehož úkolem je poskytovat veřejnosti přesné a spolehlivé informace o záležitostech veřejného zájmu“.

Podle ÚS přitom nelze chápat právo na ochranu zdroje jako nějaké privilegium novinářů, které by jim bylo možné ad hoc přiznat či naopak odebrat, ale za „opravdový atribut práva na informace, s nímž je třeba nakládat s nejvyšší obezřetností“.

Vztaženo k meritu posuzované věci tedy následně ÚS uvedl, že „všechny orgány veřejné moci se musí vyvarovat postupu, který by ohrožoval svobodu slova a právo novináře na ochranu svých zdrojů“, resp. „jednání, které by mohlo vyvolat dojem, že s novináři je zacházeno jinak a přísněji, než s jinými osobami“. Uložení nedůvodné či nepřiměřené pokuty by takovým jednáním dle ÚS bylo, stejně tak jako uložení pokuty v cca polovině zákonné sazby za první a nikoliv vážné porušení povinnosti dostavit se k podání vysvětlení. ÚS vyjádřil názor, že takový postup se jeví dokonce až jako pokus ovlivňovat novináře ještě předem, než jsou mu položeny příslušné otázky, a tedy před tím, než novinář využít svého práva na ochranu zdrojů může zvážit.

Je nutné podotknout, že ÚS i přes výše uvedené nakonec ústavní stížnost stěžovatele zamítl, když zjevně shledal, že pokuta po snížení Vrchním soudem na hranici bagatelnosti již nepředstavuje takový zásah do práv a svobod stěžovatele, který by vyžadoval zrušení uvedených rozhodnutí. Na druhou stranu ale ÚS zdůraznil, že pokud by k takovéto moderaci nedošlo, musel by stížnosti vyhovět. Zároveň zdůraznil, že i přes zamítnutí stížnosti jsou závěry v nálezu uvedené závazné.

Rozebíraný nálezný je významný z několika důvodů. Předně v něm ÚS výslovně zdůraznil, že otázky související s ochranou novinářských zdrojů, svobodou médií a právem na informace považuje za základní zásady demokratického právního státu jako takového, tedy za tak významné složky základních práv a státního zřízení, že jim je nutné poskytovat ochranu i tehdy, pokud reálný dopad posuzované věci do práv jednotlivce je zanedbatelný (bagatelní). Ústavní soud zde také (s určitou nadsázkou) upřednostnil zájem na (svého druhu) „abstraktní“ kontrole ústavnosti ve vztahu k jednání orgánů veřejné moci, když v rámci výjimečného posuzování individuální ústavní stížnosti s bagatelním předmětem sporu stanovil a formuloval určitá obecná pravidla a zásady ohledně toho, jaké jednání a postupy orgánů veřejné moci ve vztahu k novinářům by považoval za protiústavní. Lze pouze spekulovat, zda k tomuto postupu ÚS vedlo také aktuální dění ve světové a domácí politické i společenské sféře, kdy pozice novinářů a médií je obecně zpochybňována a dochází k mnoha (verbálním i fyzickým) útokům proti nim. I pokud by tomu tak nebylo, je jistě vysoce pozitivní, že vrcholná a respektovaná instituce, jakou u nás Ústavní soud bezpochyby je, význam role médií a novinářů pro řádné fungování demokratických procesů a právního státu zdůraznila.



Mgr. Petr Possel,
advokát

[TAUBEL LEGAL, advokátní kancelář s.r.o.](#)

Sokolovská 68/105
186 00 Praha 8

Tel.: +420 226 251 057

e-mail: office@taubellegal.com

[1] Jednalo se o článek „*Tajné informace Andreje B.*“ publikovaný dne 4. 5. 2018 v časopise Reportér magazín č. 45, k dispozici >>> [zde](#).

[2] Z poslední doby toto ÚS zdůraznil např. v nálezu sp. zn. IV. ÚS 3616/17.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporátní autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odповідnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)